

LAW AND INTERNATIONAL LAW

Національне і міжнародне право: контекст реалій сьогодення

Оніщенко Наталія Миколаївна¹

¹ доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України,
академік НАПрН України, заст. Директора;
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Україна

Є беззаперечним той факт, що співвідношення національного і міжнародного права зазнали певних змін в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Одна група дослідників відмічає руйнацію міжнародного правового порядку, національних правових порядків, багатьох інститутів міжнародного права, зокрема запобіжників, які не спрацювали щодо захисту прав і свобод людини в Україні. Друга група (більш помірковане наукове середовище) наполягає на деяких аспектах «перезапуску» міжнародного права або його ревізії. Таким чином, можна констатувати іноді наявність адвокації щодо розгляду невідомості міжнародного права.

Серед багатьох акцентованих проблем сьогодення – співвідношення національного і міжнародного права посідає одне з центральних місць.

Зрозуміло, враховуючи останні політичні події та правові реалії: зокрема, повномасштабне вторгнення РФ в Україну, а також проблематика, пов'язана з глобальними викликами сьогодення, як-то асоціювання з ЄС, що потребує сьогодні від наукової спільноти відповідних зусиль в контексті адаптації національного законодавства до права ЄС; все більшу наукову увагу до міжнародного права прав людини, – слід визнати, що існують проблеми кроссекторального міждисциплінарного ґатунку, зокрема, виокремлення міжнародного публічного права¹.

Адже зрозуміло, що міжнародне приватне і міжнародне публічне право відрізняються за умовами виникнення, джерелами, суб'єктами, об'єктами регулювання. Також важливо підкреслити, що особливої уваги від нової спільноти потребує

¹ Баймуратов М., Кофман В. Міжнародне публічне право. Загальна частина : підручник / Баймуратов М., Кофман В. ; за заг. ред. М. Баймуратова. – Одеса, 2024. – 232 с.

LAW AND INTERNATIONAL LAW

сьогодні природа загальновизнаних принципів права в міжнародному праві, зокрема принципу поваги до прав людини. «Небайдужим» для розвитку національного і міжнародного права є поділ норм на універсальні і партикулярні (локальні чи регіональні) тощо. Певну цікавість, особливо сьогодні, викликає концепція примата міжнародного права, а також форми взаємодії, форми впливу норм національного права на міжнародні відносини тощо. Зрозуміло, що тільки розгляд цих питань, як і багатьох інших пов'язаних з ними допоможе врешті-решт відповісти на багато питань щодо адаптації законодавства України на сучасному етапі. Адже адаптація законодавства є планомірним процесом, що включає кілька послідовних етапів, на кожному з яких має досягатися певний ступінь відповідності законодавства України, законодавству Європейського Союзу, обов'язково повинен враховуватися принцип верховенства права.

Враховуючи обсяг завдань зазначимо, що міжнародне і національне право – це дві системи однієї соціальної дійсності, обидві мають ряд близьких властивостей, рис виступають як внутрішня єдність більш високої системи – права як загальносоціального явища.

Проте це не означає, що дані правові системи (що існують в конкретній історичній дійсності) тотожні. Безумовно, вони мають загальні характеристики, але між ними є і відмінності, які визначаються економічними, соціальними і політичними структурами тієї чи іншої країни, а також рівнем культури, традиціями, національними, демографічними факторами тощо.

Деякі з цих факторів справляють вирішальний вплив на властивості правових систем, інші надають їм лише особливий «колерит» або свідчать про особливий стиль.